

ÅBNE SIDER

Quizlet og ordforrådstilegnelse – et effektstudie

I Sprogforum nr. 59 (oktober 2014) med fokus på den ny læremiddelkultur nævner både Mette Hermann og Bente Meyer de nye didaktiske muligheder og fordele ved brug af web 2.0 og tablets eller smartphones i sprogundervisningen. Denne artikel vil i forlængelse af dette tema præsentere resultaterne af en undersøgelse, jeg har foretaget af web 2.0-redskabet Quizlets effekt på ordforrådstilegnelsen hos spanskelever i gymnasiet.

Undersøgelsen blev udarbejdet i forbindelse med mit speciale på Københavns Universitet i spansk sprog og kultur (Jensen 2014). Resultaterne afslører ikke overraskende, at det har en positiv effekt på tilegnelsen af nye ord at arbejde med dem i Quizlet. Jeg vil her uddybe, hvordan Quizlet påvirker tilegnelsen af ordforråd, og ud fra et teoretisk synspunkt redegøre for, hvorfor det virker. Afslutningsvis vil jeg give forslag til, hvordan Quizlet med fordel kan indgå i ordforrådsundervisningen, samt hvordan man bør supplere med andre tilgange.

Eksperiment og resultater

Der findes mange web 2.0-redskaber til arbejdet med ordforråd, der minder om Quizlet. Mit forsøg tager udgangspunkt i Quizlet, da det var populært blandt sprogunderviserne på min daværende arbejdsplads, Gladsaxe Gymnasium, og derfor ønskede jeg at undersøge, hvorvidt det rent faktisk virkede. Quizlet er et web 2.0-redskab, som giver mulighed for at træne nye eller bekendte ord og begreber på baggrund af et glosesæt, brugeren selv opretter, eller som andre brugere har lagt ud til fri afbenyttelse. Lærere eller elever kan selv oprette de glosesæt, der ønskes trænet, og Quizlet kan både anvendes til enkeltord og længere sætninger.

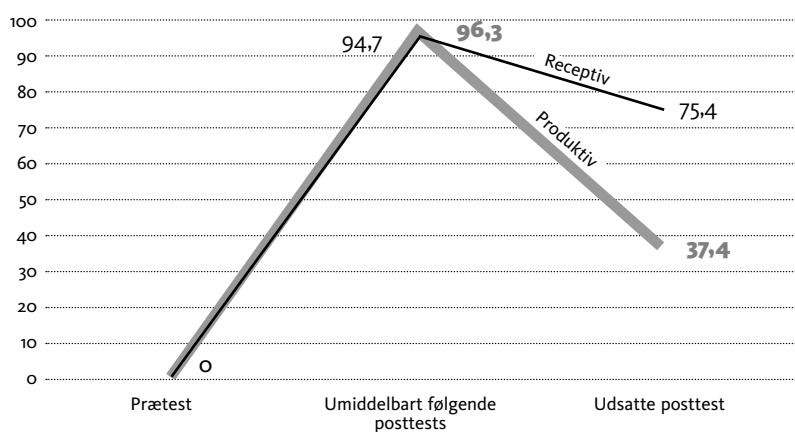

NØNNE BJERRE JENSEN

Adjunkt, Birkerød Gymnasium
Cand.mag. spansk sprog og kultur
med gymnasierettet sidefag i dansk
noenneb@hotmail.com

Efter en prætest blev eksperimentet gennemført med 15 for eleverne ukendte ord fordelt ligeligt på de tre største ordklasser: substantiver, verber og adjektiver. Deltagerne blev bedt om at gennemføre alle de seks opgavetyper, Quizlet tilbyder¹. Efter 35 minutter lukkede eleverne computeren og blev testet umiddelbart efter (umiddelbart følgende posttests). Den produktive test (dansk til spansk) og den receptive test (spansk til dansk) blev adskilt af en lille afledningsopgave for at klare deres hjerner. Eleverne blev efter tre uger med almindelig undervisning, hvor de med stor sandsynlighed ikke mødte nogle af testordene, uden forvarsel testet igen (udsatte posttests). Graferne i figur 1 viser, hvordan elevernes gennemsnitlige beherskelse af de 15 ord udviklede sig over de tre uger:

Figur 1. Gennemsnitlig korrekte besvarelser for de 3 testrunder i procent

Det ses i figur 1, at eleverne tre uger efter gennemførelsen af arbejdet med Quizlet i gennemsnit fastholder 75,4 % af målordene receptivt og 37,4 % af målordene produktivt. Det ses, at eleverne ikke har kendskab til ordene ved prætesten, og deres ordkendskab stiger til 96,3 % og 94 % i henholdsvis den produktive og den receptive posttest, som eleverne laver umiddelbart efter, de har arbejdet med ordene i Quizlet. Fra de umiddelbart følgende tests til de udsatte posttests falder den gennemsnitlige korrekte besvarelse til 75,4 % for de receptive test og 37,4 % for de produktive tests. Som forventet er den receptive tilegnelse højere end den produktive, og som forventet er effekten faldende over tid. De 35 minutters arbejde betyder, at eleverne efter tre uger gennemsnitligt kunne oversætte 11,31 af de 15 ord fra spansk til dansk og 5,61 af ordene fra dansk til spansk. Effekten af Quizlet er således signifikant, men hvorfor virker det?

Hvad er ordforråd, og hvad vil det sige at kunne et ord?

Ordforråd defineres ud fra bredde, dybde og henholdsvis receptiv og produktiv kontrol. Bredde dækker over ordforrådets størrelse eller kvantitet, altså hvor mange ord sproglæreren kender. Dybde dækker over kvaliteten, det vil sige, hvor meget viden man har om de enkelte ords betydning(er) og deres indbyrdes relationer, også kaldet netværksviden. Den tredje og sidste dimension er forholdet mellem og kontrollen over det receptive og det produktive ordforråd. Det receptive ordforråd er forbundet med læse- og lyttefærdighed og indebærer, at man er i stand til at forstå betydningen af et ords lydlig eller skriftlig form. Det produktive ordforråd er forbundet med skrive- og talefærdigheden og indebærer, at man kan *anvende* den passende mundtlige eller skriftlige form i overensstemmelse med den betydning, man ønsker at udtrykke. Det receptive ordforråd er større end det produktive, og ord beherskes receptivt, inden de beherskes produktivt. Det er vigtigt for den kommunikative kompetence at have et stort ordforråd, at have en omfattende viden om de enkelte ord og at beherske ordene både produktivt og receptivt. Opsummerende vil det sige, at vi som sproglærere skal hjælpe vores elever til at tilegne sig et ordforråd af en vis størrelse. De skal vide tilpas meget om ordenes betydninger og anvendelser, og de skal have en vis kontrol over ordene, så de kan bruge dem både receptivt og produktivt. Arbejdet med Quizlet kan facilitere både den receptive og den produktive kontrol af ord. I det følgende uddybes, hvor omfattende det er at kende² et ord, og hvordan Quizlet påvirker tilegnelsen af et ord.

Det er en stor opgave at lære et ord. Nation (2001) opstiller en detaljeret liste over i alt 18 aspekter, der hører til at kende eller beherske et ord fuldstændigt (se figur 2). Listen beskriver, hvilke receptive og produktive aspekter der knytter sig til henholdsvis *form*, *betydning* og *brug* af et ord: Lige fra viden om, hvordan ordet lyder, til viden om, hvor, hvornår og i hvilke sproglige og ikke-sproglige sammenhænge et ord anvendes. Form, betydning og brug har hver tre underkategorier, som hver især kan deles ind i receptive og produktive færdigheder. Nations liste viser, hvor mange faktorer der indgår i det at kende et ord, og den kan anvendes som et pædagogisk redskab til at klarlægge, hvilke aspekter der kræver hvilke tilgange i arbejdet med ordforråd i fremmedsprogsundervisningen. Nations liste er også interessant, fordi den tydeliggør, at ordforrådstilegnelse er en proces, der foregår gradvist.

Figur 2. Egen oversættelse af »What is involved in knowing a word«
(Nation 2001: 27)

Form	Talt form	R	Hvordan lyder ordet?	
		P	Hvordan udtales ordet?	
	Skriftlig form	R	Hvordan ser ordet ud?	
		P	Hvordan skrives og staves ordet?	
	Orddele	R	Hvilke orddele er genkendelige i ordet?	
		P	Hvilke orddele skal bruges for at udtrykke denne betydning?	
Betydning	Form og betydning	R	Hvilken betydning signalerer denne form?	
		P	Hvilken ordform kan bruges til at udtrykke denne betydning?	
	Begreb og referent	R	Hvad er betydningsmæssigt inkluderet i ordet?	
		P	Hvilke indhold kan ordet/udtrykket referere til?	
	Associationer	R	Hvilke andre ord får ordet os til at tænke på?	
		P	Hvilke andre ord kan bruges i stedet for ordet?	
	Brug	Kommunikative funktioner, herunder grammatiske funktioner	R	Hvilke mønstre optræder ordet i?
			P	I hvilke sproglige mønstre kan ordet bruges?
Kollokationer		R	Hvilke ord eller ordtyper forekommer sammen med ordet?	
		P	Hvilke ord eller ordtyper skal ordet bruges sammen med?	
Begrænsninger for brug (register, hyppighed etc.)		R	Hvor, hvornår og hvor ofte kan vi forvente at møde ordet?	
		P	Hvor, hvornår og hvor hyppigt bruges ordet?	

Jeg har med gråt markeret, hvilke aspekter Quizlet påvirker i høj grad eller i nogen grad. Tilegnelsesprocessen følger mere eller mindre Nations liste. Processen er dog ikke lineær, men gradvis, og i perioder med to skridt frem og ét tilbage. Det første og mest essentielle aspekt i tilegnelsen af et nyt ord er at koble fremmedsprogsordets *form* med modersmåls sprogets *betydning*, f.eks. den spanske form *casa* med den danske betydning *hus*. Dette kaldes at skabe *form-betydningsforbindelsen*. At være i stand til at koble fremmedsprogsformen til modersmålsbetydningen er nok til at kunne genkende et ord, men, som det fremgår af figur 1, der er flere aspekter knyttet til det at kende et ord.

Quizlet påvirker tilegnelsen af dele af form- og betydningsaspekterne på listen. Hvad angår *form*, kan man i arbejdet med ord i Quizlet høre den *talte* form af det spanske ord. Men aktiviteten indebærer ikke, at eleverne selv udtaler ordet, så den produktive del af ordets talte form trænes ikke. Hvad angår den *skriftlige* form, bliver både den receptive og den produktive del trænet, idet ordet læses gentagne gange, og stort set alle opgaverne i Quizlet indebærer, at eleverne skriver ordet. Der er ikke fokus på, hvilke orddele ordet består af, men der er dog en chance for, at sprogindlæreren selv bliver opmærksom på det i de gentagne skrivelser af ordet. Med hensyn til *betydnings*-aspektets underkategorier er det som nævnt primært form- og betydnings-forbindelsen, der er i fokus. Alle aktiviteterne i Quizlet er centreret om at forstå det nye ord – altså at knytte den spanske form sammen med den danske betydning. I det udførte eksperiment er dette dog begrænset til én betydning af et ord, og der indgår ikke eventuelle andre betydninger af samme ord. I min undersøgelse trænede Quizlet derfor kun *begreb-* og *referent-*aspektet mellem et ord og en af dets betydninger, da der hverken blev trænet flere betydninger af samme ord eller forskellige kontekster, samme ord kan indgå i. Men form-betydnings-forbindelsen trænes både receptivt og produktivt. Der må derfor nødvendigvis arbejdes med ordene ved hjælp af andre tilgange end Quizlet for at støtte tilegnelsen af de resterende aspekter som eksempelvis forskellig brug af ordet. For at få fyldestgørende kendskab til et ord i henhold til Nations (2001) detaljerede definition kan Quizlet være et gavnligt redskab i den initiale fase af tilegnelsen af et nyt ord, hvor det primært er form-betydnings-forbindelsen, der tilegnes.

At undervise i ordforråd

Tilegnelse af blandt andet ord kan foregå ubevidst eller bevidst. Den ubevidste tilegnelse sker bl.a. i mødet med store og varierede mængder input og output med fokus på betydning og indhold, mens den bevidste tilgang indebærer en eksplicit og systematisk tilgang til ordforrådsarbejdet, hvor eleverne har deres opmærksomhed rettet mod sproglig form og sproglige former. Eksempelvis er læsning en vigtig kilde til ubevidst ordforrådstilegnelse (Stæhr 2009). Det siges dog, at en fremmedsprogelev skal læse over otte millioner ord, svarende til over 400 romaner, for at udvide sit receptive ordforråd med blot 2.000 ord. Derudover er brugen af film og radiooptagelser i undervisningen med til at give eleverne sprogligt input, som giver anledning til ubevidst tilegnelse. Den bevidste tilegnelse af ord sker for eksempel, når der arbejdes målrettet med specifikke ord i øvelser som

at finde par eller umage par i en ordliste, krydsordsopgaver, sorterings- og rangordningsopgaver, grafiske øvelser, kreative skriveøvelser, billedbeskrivelser og forskellige mnemoteknikker.

Den ubevidste og den bevidste tilegnelse supplerer hinanden, og det er nødvendigt, at eleverne udsættes for aktiviteter, der giver anledning til såvel bevidst som ubevidst læring for at sikre, at de tilegner sig ordforråd af passende kvantitet såvel som kvalitet. At arbejde bevidst med ordforråd kan ikke alene tilbyde den nødvendige gentagelse af ordene; ej heller vil det være muligt at nå omkring mange forskellige aspekter af ordets form, betydning og brug. Omvendt er det usandsynligt, at aktiviteter, der giver anledning til ubevidst tilegnelse, vil sikre, at eleverne tilegner sig ordene på et produktivt plan, hvor det kan være nødvendigt at arbejde bevidst og fokuseret med ordene for at hjælpe den produktive beherskelse af ordet på vej. Quizlet giver eleverne mulighed for bevidst ordforrådsarbejde og bidrager til den intensive, initiale træning af form-betydnings-forbindelsen samt konsolideringen heraf i hukommelsen, fordi eleverne eksponeres for ordet talrige gange. I det systematiske arbejde med ordforråd bliver eleverne præsenteret for strategier og værktøjer til, hvordan forskellige aspekter af et ord kan tilegnes og lagres i hukommelsen.

Det kan være nødvendigt at lade ordforrådsundervisningen bestå af aktiviteter, der isolerer ordene fra den kontekst, de indgår i (Laufer 2005), og det er netop det, Quizlet tilbyder. Den kommunikative og taskbaserede tilgang forkaster helt de isolerede øvelsetyper som dem, Quizlet indeholder, til fordel for kommunikative tasks, men der er altså gode grunde til også at inddrage den type øvelser, der giver anledning til sproglig opmærksomhed i dele af undervisningen, ikke mindst i ordforrådsundervisningen (Andersen og Henriksen 2014; Laufer 2005). Den slags aktiviteter behøver ikke at være begrænset til klasseaktiviteter, men kan udføres af eleverne uden for klasseværelset blandt andet ved hjælp af flash cards eller ved hjælp af computersoftware som blandt andre Quizlet. Anvendelsen af Quizlet i undervisningen kan tilgodese krav om integrering af it i undervisningen samt styrke den kommunikative kompetence i kraft af redskabets potentiale for at øge elevernes ordforråd. I Quizlet kan eleverne selv lave glosesæt med ord, de mener, er relevante, eller som de føler behov for at træne ekstra. Derudover kan eleverne arbejde i deres eget tempo, og der er indbygget mulighed for at konkurrere med resten af klassen. Alt dette er elevaktiverende og kan være motiverende samt tilgodese behovet for undervisningsdifferentiering.

Supplerende ordforrådsarbejde

Ud over brug af Quizlet i ordforrådsarbejdet bør der også suppleres med ordforrådsøvelser, der berører de resterende 11 aspekter på Nations liste i figur 2. Sådanne øvelser kunne bestå af mundtlige eller skriftlige opgaver, hvor eleverne selv anvender ordene til kommunikative formål i sammenhæng, eksempelvis i kreative skriveøvelser og billedbeskrivelser. Ved at lade eleverne bruge ordene i bredere betydningssammenhænge får de opmærksomhed på og viden om ordenes netværksrelationer. Der kan med fordel suppleres med forskellige former for associationsøvelser, sorterings- og graderingsøvelser samt øvelser, der indebærer klassificering i under- og overbegreber (Andersen og Henriksen 2014; Henriksen 1995). Quizlet kan anvendes som indledende aktivitet til et nyt tema eller en ny tekst, der skal læses. På den måde får eleverne kendskab til det nye ordforråd, og der frigives mere energi til at fokusere på det sproglige indhold, når der tages fat på det nye emne eller den nye tekst, og samtidig optimeres elevernes læseforståelse af den nye tekst. Dette kan være en motiverende og opmuntrende succesoplevelse for eleverne. Quizlet kan også indgå som en form for repetition og konsolidering af nyligt mødt ordforråd, hvis det inddrages som aktivitet under eller efter gennemgang af nyt stof.

Langsigtet tilegnelse

En lille del af eleverne fra forsøget deltog igen i en test af de samme 15 ord efter tre måneder. Resultaterne nåede ikke at komme med i specialet, men de afslørede, at den nedadgående kurve for de korrekte besvarelser var mere eller mindre stagneret. Det viste sig imidlertid også, at den i nogle tilfælde var steget. Det vil sige, at et antal elever havde en bedre score efter tre måneder end efter tre uger. I denne del af forsøget har jeg ikke nok informanter til at kunne konkludere noget. Ikke desto mindre er disse sidste resultater nok de mest interessante, for det er den langsigtede effekt af undervisningen, der er vigtig for vores elever. Resultaterne efterlader et behov for en længdeundersøgelse af effekten af Quizlet.

Quizlet virker

Kort sagt: Quizlet virker! Det gør det, fordi eleverne arbejder bevidst, målrettet og intensivt med ordene isoleret fra kontekst, men med fokus på form. Quizlet sikrer eleverne en høj eksponering af ordene

i både skriftlig og lydlig form. Quizlet er et effektivt redskab i sprogundervisningens ordforrådskomponent.

Noter

1. *Flash cards* præsenterer ordene i skriftlig form med eller uden en indspillet lydfil af ordets udtale, *Learn* består i skriftligt at skulle oversætte enten fra L(anguage)¹ til L(anguage)² eller omvendt. I studieformen *Speller* skal du skrive det, du hører; en lydoptagelse af det spanske ord afspilles, imens det danske ord vises på skrift; opgaven er at stave til det spanske ord, der afspilles. Studieformen *Test* er en række forskellige opgaver; den første er magen til øvelserne i *Learn*; de andre er forskellige matchingøvelser, hvor eleven skal matche et ord med den korrekte oversættelse. Derudover er en

af øvelserne i *Test* en multiple choice-opgave, og den sidste er en sandt eller falsk-opgave. De to sidste studieformer, *Scatter* og *Race*, er spil, hvor man kan score point ved at svare korrekt – jo hurtigere desto flere point. Eleverne kan her konkurrere indbyrdes. *Scatter* er matchingøvelser, hvor L₁ og L₂ skal parres ved at føre dem sammen med musen. I *Race* glider en L₁-betydning hen over skærmen, og det gælder om at skrive L₁-formen, inden ordet har krydset skærmen. 2. På engelsk bruger Nation (2001) termen *know*. Jeg har valgt at oversætte det med »at kende« et ord.

Litteratur

Andersen, L., & Henriksen, B.: »Ord og tekst«. I Andersen, H.L., Fernández S.S., Fristrup, D., & Henriksen, B. (2014). *Fremmedsprog i Gymnasiet: Teori, praksis og udsyn*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 157-168.

Henriksen, B. (1995). »Hvordan husker man ord? Fokus på forskellige opgavetyper«. Århus: *Sprogforum*, vol. 3, s. 45-55.

Jensen, N.B. (2014). *It-baseret ordforråds-tilegnelse – et effektstudie af web 2.0 softwaren hos spanskelever i gymnasiet*.

Speciale vejledt af Birgit Henriksen, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet.

Laufer, B.: »Focus on Form in second language vocabulary acquisition«. I Foster-Cohen, S.H., Garcia-Mayo, M.P., & Cenoz, J.B. (eds.) (2005). *EUROSLA Yearbook*, vol. 5, s. 223-250.

Nation, I.S.P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schmitt, N. (2008). »Review article: Instructed second language vocabulary learning«. *Language Teaching Research*, vol. 12, 3, s. 329-363.

Stæhr, L.S.: »Tilegnelse og testning af ordforråd«. I Byram, M., Gregersen, A.S., Henriksen, B., Holmen, A., Lund, K., Olsen, M., & Stæhr, L.S. (2009). *Sprogfag i forandring – pædagogik og praksis*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 167-204.